Vak gyülölet.

A Berliner Tageblatt haditudósitójának jelentése.

Cs. és kir. sajtóhadiszállás.

„Különös, — igy szólt a százados, akinek átiötték a tüdejét, — mint győzi le a vak gyülölet magát az önfentartás ösztönét is, ugy, hogy akad, aki eldobja a saját életét csak azért, hogy egy másikét magával ragadja a halálba."

Gondolkodva nézett bele az éjszakába, a mely feketén elfüggönyözte szakaszunk ablakát.

„Mi akkor — folytatta a százados, — közel Ivangorodhoz jutottunk és két hegyláne közt elterülő völgyfenéken előrehaladva eliüztük az oroszokat abból az erdőből, mely a jobb kézt fekvő magaslatot elboritotta. Szuronnyal mentünk neki gépfegyvereiknek, mire az ott maradt utolsó oroszok eldobták a fegyvereiket és föltartották a kezüket. Én átadtam őket néhány embereimnek, a többiekkel pedig készültem tovább menni. Egyszerre csak lehajlik az egyik fogoly, fölemeli egy sulyos sebesültünknek ott heverő fegyverét és rálő arra az őrsvezetőre, aki őrizetükkel volt megbizva. Az őrsvezető, a derék katona, aki családapa volt, sziven találva hangtalanul lerogy. Gyilkosa meg abban a dőre reményben, hogy elillanhat, keresztültör a sorainkon és fut, egyre fut. Én a fegyveremet az arcomhoz kapom és lövök. A löveg a tarkóján hatolt be és a felső koponyacsontján jött ki ismét. Sapkája, mint valami láthatatlan kéztől, fölemelkedett, az orosz pedig még futtában hasra vágódott és vége volt.

Utközben csatlakozott hozzánk egy német ezredorvos, aki tovább szőtte a mese fonalát:

„Nekünk a minap volt egy esetünk, mely ehhez hasonló, sőt lehetőleg még aljasabb volt. Embereink elkeseredetten harcoltak egy faluért. A sebesültek — németek, magyarok, osztrákok, oroszok — ott feküdtek egy nyomorult, fehérre meszelt blokkházban, amelynek szalmatetején át még az első gránát becsapása előtt is szabad utat talált a hó meg az eső. Egyikük, egy naumburgi vadász, egy ital friss vizet kért; mivel hirtelenében nem volt más valaki kéznél, a ház tulajdonosát küldtem vizért. Sokáig volt oda. Miután visszatért a vizzel és a sebesültet megitattuk, nemsokára rá elfogta a szász vadászt a görcs, kiabált, hogy meg van mérgezve és meghalt. A titkon elsompolygott parasztot elhurcolták az embereim. Minden izében remegett. Rákiabáltam:

— Gazember te, megmérgezted. Agyon foglak lövetni!

Gyáva halálfélelmében igy orditott:

— Nem, nem, *nem én tettem, hanem — a fiaim!*

Megparancsoltam, hogy állitsák elő a fiait. Katonáim erre egy nyolc és egy hat éves fiucskát hoztak elém.

— Ezek a te fiaid?

— Igen, nagyságos uram.

— És ezek követték volna el ezt a gazságot?

— Ők, nagyságos ur!

— De hiszen ezek még gyermekek és... *te magad helyett agyon akarod őket lövetni?*

— Igen, nagyságos ur.

A hideg borzalom futott végig rajtam és egy pillanatig magamon kivül voltam: ez az Istentől elrugaszkodott állat, aki ép az előbb ölt meg egy védtelen sebesültet, *vakon fel akarta áldozni a saját gyermekeit, hogy megmentse a saját nyomorult életét.*

Egy fél óra mulva lógott a paraszt, gyermekeinek azonban nem esett bántódásuk."

Egy lábbadozó *magyar honvédhadnagy*, aki nehezen értette meg a rajnavidéki dialektust, feszülten figyelt, még néhány kérdést intézett, aztán ő maga ezt beszélte:

„*Valjevó* alatt, amelyet ki kellett üritenünk, négy lövéssel a felső combomban ott feküdtem a harcmezőn egy csomó halott között és szemeimmel rámeredtem a szürkefüggönyös égre, amely könnyeket ejtett le ránk. Éreztem, mint ömlik a forró élet szétlőtt combból és teljes közömbösséggel gondoltam a halálra. Hangok és léptek közeledtek, nagy kinnal felültem. Szerb hangokat hallottam és sötét alakokat láttam, amint szuronnyal szurkálták a földön fekvőket. Rögtön megértettem: *komitácsik, akik sebesültjeinkkel végeznek.*

Életösztönöm hirtelen felébredt bennem és azt gondoltam: ha megmoccansz, véged. Óvatosan hátradőltem a sárba, behunytam a szememet és vártam a sorsomat. A léptek közeledtek, egészen közel voltak — egy borzasztó szurást éreztem a mellemben, de összeharaptam a fogamat, hogy megakadályozzam a kitörni készülő jajkiáltás elhangzását — a léptek eltávolodtak . . .

Másnap önkivületi állapotban találtak rám, amint véremben fetrengtem. A combomon a sebek már begyógyultak, ellenben a mellemen ejtett szurás még most is fáj, egy hajszál választott el a haláltól."

A szakaszba behallatszott a katonák éneke, akik gyógyulni haza felé utaztak. A mi tisztjeink közül az egyik, aki költő egyébként, halkan igy szólott:

„Én is el fogok mondani nektek egy esetet, amely a ti esetetek borzalmasságára engesztelően fog visszavilágitani.

Volt egy bajtársunk, *Falkenstein* főhadnagy, akit mindannyian szerettünk. Elesett egy galiciai falu mellett, amelyet hétszer vesztettünk el és nyolcszor foglaltunk vissza. Mindnyájunknak fájt, hogy a hőtteste ellenséges kézre jut. Éjjel önként mentek hatan, hogy megkeressék. Egész éjjel kiáltozták a nevét, de hasztalan.

Két éjjel később nyolcadszor hatoltunk be az emlitett faluba. Sötét volt, néptelen és néma. Csak az iskolaépületből áradt ki világosság. Körülvettük a házat, de semmi sem mozdult. Kinyitottam az ajtót: a tanteremben a fehér vászonnal befedett pódiumon fel volt ravatalozva *Falkenstein* főhadnagy holtteste. Magas gyertyák égtek körülötte. Mozdulatlan mellén friss fenyőágból koszoru.

Igy tisztelték meg az oroszok bátor ellenségüket és a mi fájdalmunkat."

A honvédhadnagy eldobta a cigarettáját."

„Istenemre, — vágott közbe — nem szabad, hogy a borzalmas által faszcináltassuk magunkat — semmi sem hozza az embereket közelebb egymáshoz, mint a veszély és a halál. *Lukovacon* voltunk nehéz sebesültekkel — magyarok, bosnyákok és montenegróiak. Egyik legjobb emberem haldoklott. Hozzája léptem, üdvözleteket küldött övéinek és arra kért, hogy ne temessük a szerb, hanem inkább a — mohamedán temetőbe. Kivánsága szerint jártam el és a mohamedánokhoz fordultam. Ezek eleinte borzasztóan védekeztek és csaknem meg voltak sértődve: egy keresztényt az ő temetőjükbe! Erre aztán hazafiságukra appelláltam, hogy egy országnak vagyunk a fiai és hogy az elhunyt mindnyájunk védelmében lelte hősi halálát. Megadták magukat. Katholikus pap temette és maga a mohamedán hitközség állitotta fel a keresztet a sirjára.

Később a hozzátartozói jöttek, hogy a hulláját hazaszállitsák. A mohamedánok protestáltak ellene, ha már megesett az a tisztesség, hogy a keresztény ott pihen a mohamedánok között, hát attól nem fosztatják meg magukat. Miután a család nem engedett, azt kérték, maradjon ott legalább a koporsója és a sirdombja. És igy is történt: a halottat exhumálták, de *üres sirján még ott diszeleg a mohamedán temetőben a kereszt, rajta a magyar vitéz nevével.* Igy lett a nagy, népeket egyesitő háboru által a kereszt a türelmesség és kiengesztelés jelképe."

Vonatunk tovább dübörgött a sötét éjszakában, a szomszéd szakaszból pedig áthallatszottak a harci nóták és szerelmes dalok.

Az élet Varsóban.

Lengyel lapoknak jelentik: Aki valaha volt a hábobrub kitörése előtt *Varsóban*, az most alig ismerne rá az egykor életvidám, élvezethajhászó városra. A főutcákon: a Marszalkovszka-, Novoy Szviat- és Krakovszkie Predmieszja-utcákon most is fog látni elegánsul öltözött sétáló közönséget, a kávéházak még mindig erős látogatottságuak, a szinházi és mozielőadásokon alig van kevesebb látogató, ámde a régebbi gondtalanságot és könnyüvériüséget mindenütt nagy idegesség és szemmellátható nyugtalanság váltotta föl. A város egész életén, amely mindössze 1600 méter távolságban folyik le az első orosz harcvonal mögött, az a kérdés uralkodik, vajjon mit hoz a jövő a sulyos próbákon keresztülment lakosságra?

A város külső képe az utóbbi időben jelentősen megváltozott, a legkülönbözőbb fegyvernemekhez tartozó katonaság lép most itt előtérbe. Az utcákon és a nyilvános helyiségekben sok a tiszt, akik a harcvonalból jöttek, hogy Varsóban egyes magánügyeiket intézzenek el, másrészt csak ugy nyüzsögnek a harcvonalba menő katonák. Az embertömegben számos asszony és férfi, egyetemi hallgatók és középiskolai diákok is tünnek föl a Vörös-Kereszt jelvényével a karjukon. Óriási számu kocsi és villamos is közlekedik. Ezek az utcai lárma közepette a sebesülteket szállitják. Nem ritkán mindenféle berendezkedési tárgyakkal s házi eszközökkel megrakott szekerekkel találkozunk, amelyek után gyalog jönnek a hadmüveletektől veszélyeztetett vidékekről menekülők. Az elgördülő ágyuk és a lassan haladó trén kiegészitik az összképet.

Helyenkint megakad a forgalom, amelyet amugy is érzékeny módon befolyásol a német léghajóktól való megtámadtatás miatti félelem, főleg ha bizonyos napszakokban Zeppelinek és Taubék keringenek Varsó fölött. Az orosz hatóságok nagyban buzgólkodnak azon, hogy azon igérettel, miszerint gondjuk lesz rá, hogy védelmi óvintézkedések foganatositassanak, a lakosságot megnyugtassák. Mindazáltal csak megujulnak a németek légi támadásai, amelyekkel tetemes károkat okoznak és a lakosok életét veszélyeztetik.

A harctéri eseményekről szóló hivatalos jelentéseknek csak kevés hitelt adnak; még katonai körökben is számos vakhir keletkezik, ami a nyugtalanság fokozására alkalmas.

Varsó, ez a fontos kereskedelmi középpont, áruival és gyártmányaival nemcsak Dél-Lengyelországot látja el, hanem a nyugatit és a legtöbb belső oroszországi kormányzóságot, sőt Szibériát is. Jelenleg azonban ez a város csaknem teljesen el van zárva a külvilággal való forgalomtól és árukivitele a minimumra szállott. Általános a panasz a rossz üzletmenet miatt, ezzel egyidejüleg a legszükségesebb élelmi cikkek a legborzasztóbb áremelkedést mutatják, ami a környékről való tömeges beözönlés által okozott nagyfoku kereslet következménye.

A nagy fa- és szénhiány miatt számos lakás nem füthető. Minthogy Orosz-Lengyelország szénterülete a háboru kezdete óta német kezekben van, a szén Varsóban a legritkább cikk. Az utcákat ki nem elégitő módon világitják és attól tartanak, hogy a gáz- és villamossági müvek kénytelenek lesznek üzemüket teljesen beszüntetni. A petróleumüzletek, amelyeket csak ugy megostromol naponkint a közönség, még félig-meddig sem képesek az igényeket kielégiteni. A Nobel-cég és a Mazut-társaság, amelyek azelőtt viziuton hozatták a petróleumot Varsóba, teljesen be kellett, hogy szüntessék a szállitást.

Ezek után könnyen elképzelhető, milyen most a társadalmi élet Varsóban. Az „Ochrana" mindig és mindenütt árulást szimatol, ugy, hogy az elfogatásoknak és házkutatásoknak se vége, se hossza. Azok a lengyelek, akikről Oroszország azt hitte, hogy számithat rájuk, az általános lehangoltság következtében körülbelül egészen elhallgattak. A Marszalkovszka-utcán egy fényképésznek a kirakatát, amelyben az orosz hadsereg soraiban harcoló lengyel légionáriusok képe volt látható, fényes nappal beverték.